

Rospuda znów zagrożona!

Od czterech lat organizacje ekologiczne skupione w "Koalicji na rzecz ratowania doliny Rospudy" prowadzą działania, których celem jest wytyczenie obwodnicy Augustowa poza doliną rzeki Rospudy.

Dlaczego Rospuda jest bezcenna?

Dolina rzeki Rospudy to obok bagien biebrzańskich jeden z najcenniejszych torfowiskowych obiektów w kraju. To także miejsce występowania wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin, jedyne w Polsce stanowisko miodokwiatu krzyżowego. Botanicy nazywają ten teren "perłą o wartościach na skalę europejską". Przyrodnicza wartość doliny wynika z jej rozległości i naturalnego, zupełnie nie naruszonego układu stosunków wodnych. Istniejący układ hydrologiczny decyduje o trwałości występujących tu licznych torfowiskowych zbiorowisk roślinnych. Dolina Rospudy połączona jest z Puszcą Augustowską, do której przylega.

Konflikty obwodnicy z prawem

Dolina Rospudy i Puszcza Augustowska to obszary chronionego krajobrazu. Teren doliny objęty jest dodatkowo strefą ciszy. Dolina Rospudy wg opinii prof. A. Sokołowskiego winna pretendować do miana rezerwatu przyrody. Dolina rzeki Rospudy i Puszcza Augustowska wpisane zostały do krajowej sieci ekologicznej ECONET jako obszary o znaczeniu krajowym. Rospuda zaliczana jest (choć jeszcze nie zgłoszona) do obszarów chronionych konwencją RAMSAR o ochronie obszarów wodno-błotnych o znaczeniu międzynarodowym. Obwodnica Augustowa jako część drogi Via Baltica wymieniona została w raporcie TINA przedstawiającym negatywny wpływ dróg na ostoje ptaków. Pobliskie wsie Gatno I i II to obszar krajobrazu kulturowego.

Projektowana obwodnica przecina także strefę ochronną jeziora Necko i strefę ochrony uzdrowskiej uzdrowiska Augustów. Na drodze obwodnicy znajdują się także użytki ekologiczne - torfowiska śródleśne - Siemianowe Bagno i Bagno Kamieniczne. Tereny sąsiadujące z projektowaną inwestycją posiadają gleby chronione w rozumieniu ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Jak ma wyglądać obwodnica?

Projektowana obwodnica Augustowa jest całkowicie nowym ciągiem komunikacyjnym na terenie gminy Nowinka oraz gminy i miasta Augustów. Prace nad przystąpieniem do budowy obwodnicy miasta Augustowa weszły w kolejną fazę - obecnie trwa postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia celem uzyskania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Projektowana droga Nr S-8 docelowo ma być dwujezdniowa, o planowanej prędkości 100 km/h i szerokości jezdni 2x7 m oraz szerokości w liniach rozgraniczających około 70 m. Długość projektowanej obwodnicy wynosi nieco ponad 17 km. Początek odcinka znajduje się w wiosce Szczepki, a kończy na skrzyżowaniu z drogą krajową nr 61 Warszawa-Ostrołęka-Łomża-Augustów. Obwodnica Augustowa jest inwestycją o znaczeniu międzynarodowym, zaliczaną do zadań rządowych, jej realizację przewiduje się w ramach Drogi Szybkiego Ruchu "Via Baltica" łączącej tranzytem kraje nadbałtyckie z regionem Morza Śródziemnego.

W dniu 04.04.2002 r. przyjęto Wariant III, który przewiduje przejście drogi doliną Rospudy estakadą dziesięcioprzęsłową o długości 516 m. Uzupełnieniem estakady poza doliną od strony Augustowa mają być nasypy dł. 280 m i wys. 2-6 m. Podpory zagłębione zostaną na głębokość 11 m. Czas trwania inwestycji przewidziany jest na 18 miesięcy, choć prace w granicach doliny mają nie przekroczyć jednego sezonu wegetacyjnego. Wzdłuż planowanej estakady konieczne będzie

wykonanie tzw. "dróg technologicznych" oraz usunięcie roślin, wylesienie, wycinka drzew, kształtowanie zboczy, tworzenie nasypów i wykopów, wbijanie pali pod przęsła, budowa dróg dojazdowych i pomostów technicznych, zakładanie obiektów i stworzenie zaplecza budowy, parkingów dla sprzętu ciężkiego. Wszystkie te działania jeszcze przed ewentualnym ukończeniem inwestycji przyczynią się do nieodwracalnego naruszenia dotychczasowego spływu powierzchniowego wód w całej dolinie, naruszą pokłady wodonośne i zmienią naturalny sposób nawadniania doliny. Naruszona zostanie warstwa gleb organicznych torfów i osady denne zgromadzone w dolinie.

Kolizje planowanej obwodnicy z otoczeniem

Tereny leśne

W wyniku budowy obwodnicy na lewym brzegu doliny wycięte zostanie 1725 m² lasu, na prawym natomiast 4825 m². Łącznie wycięte zostanie 19,66 ha. Las przeznaczony pod wycinkę to obręb leśny Szczerba (Leśnictwo Nowinka) i obręb leśny (Leśnictwa Rospuda i Topiłówka).

Tereny rolnicze

Tereny użytkowane rolniczo stanowią ok. 20% projektowanej trasy i zagrożone są erozją. W wyniku budowy obwodnicy przerwane zostaną linie zabudowy wsi Gatno II (Poniatowa) i Szczeberka. Po wybudowaniu obwodnicy część gospodarstw zostanie rozdzielona drogą. Na lewym brzegu doliny Rospudy obwodnica przechodzi w rejonie miejscowości Topiłówka i Mazurki. Gospodarstwa te położone są w odległości 30-100 m od osi projektowanej drogi. Tereny sąsiadujące z projektowaną inwestycją posiadają gleby chronione w rozumieniu ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Społeczeństwo

"Nieświadomość wszystkich skutków lokalizacji obwodnicy połączona z procesem wywłaszczania gruntów pod budowę obwodnicy może wywołać okresową niechęć oraz "agresję" w stosunku do inwestycji i pogorszenie się komfortu psychicznego mieszkańców terenów przyległych" - tak piszą autorzy "Raportu oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia ...".

Przyroda

Obszary o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych stanowią prawie 80% terenu przeznaczanego pod planowaną obwodnicę. Dolina Rospudy stanowi ponadlokalny korytarz ekologiczny, łączy też rzekę Rospudę z jeziorem Necko, stanowi również szlak wędrówek zwierzyny. Rospuda to dolina będąca siedliskiem wielu rzadkich, zamierających i cennych gatunków roślin z udokumentowanym złożem torfu. Dolina jako dno zarośniętego jeziora zbudowana jest z gruntów piaszczysto-żwirowych. Misę pojezierną wypełniają grunty organiczne - głównie torfy turzycowiskowe oraz trzcinowe i turzycowiskowo-trzcinowe. Dolina Rospudy na pasie ponad pięćsetmetrowej szerokości przecięta zostanie dwunitkową estakadą. Dwa inne jednonitkowe mosty zostaną wybudowane na rzece Szczeberka i Kamienny Bród (Zalewianka). Dolina Szczeberki pełni funkcję lokalnego korytarza ekologicznego łączącego duży kompleks obszarów rolnych i leśnych w spójny system hydrograficzny z rzekami Blizna, Rospuda i jez. Necko, pełniąc jednocześnie funkcje nawadniające. **W efekcie naruszeniu lub całkowitemu zanikowi ulec może jedyne w Polsce stanowisko miodokwiatu krzyżowego, rośliny objętej ochroną całkowitą** (będącej także symbolem kampanii o uratowanie Rospudy). Wydawałoby się, że Ministerstwo Środowiska, Wojewódzki Konserwator Przyrody w Białymstoku czy też Wojewódzka Komisja Ochrony Środowiska (czyli służby zajmujące się zawodowo ochroną przyrody, finansowane z pieniędzy podatników)

powinny przejmować się tym, że w niedługim czasie wyginie bezpowrotnie jeden z gatunków storczyków w kraju i zniszczona zostanie jedna z najbardziej naturalnych dolin rzecznych w Polsce. Jednak nic takiego nie ma miejsca - wszystkie te gremia nie zrobiły absolutnie nic, by pomóc w zachowaniu doliny w nienaruszonej postaci.

Obwodnica - ekonomiczny nonsens

Przy tak dużym i nieodwracalnym zniszczeniu przyrody co najmniej dziwny wydaje się stosunek planistów, drogowców, lokalnych i wojewódzkich władz do budowy obwodnicy. Pominięte zostały nie tylko niemal wszystkie uwagi organizacji ekologicznych i przyrodników (poza jedną - by obwodnica nie przebiegała przez dolinę po nasypie), ale i argumenty ekonomiczne. Przeprowadzenie obwodnicy estakadą w tak trudnym terenie wielokrotnie zwiększa koszty inwestycji.

Jest to tym dziwniejsze, że organizacje ekologiczne od początku kampanii proponują wariant alternatywny, przez Raczki, jako nie ingerujący drastycznie w dolinę Rospudy. Przejście przez dolinę nastąpiłoby wówczas w okolicach wsi Młyniska i Topiłówka zamiast obecnie istniejącego mostu lub w jego sąsiedztwie. Dolina rzeki w tym miejscu ma szerokość do 150 m i wystarczyłoby wybudować jedno przęsło, bez potrzeby trudnej technicznie i kosztownej budowy estakady przez Rospudę w jednym z najbardziej szerokich miejsc doliny (516 m.). Koszty budowy obwodnicy i jej ewentualnej późniejszej eksploatacji będą wyższe także ze względu na trudne warunki klimatyczne. Miejsce przebiegu obwodnicy charakteryzuje się bowiem najsurowszym - poza obszarami górskimi - klimatem w Polsce. Wpływ na to mają takie zjawiska jak: temperatura - klimat pozostaje pod silnym oddziaływaniem zimnych mas powietrza arktycznego i polarno-kontynentalnego; pokrywa śnieżna - średnia roczna liczba dni w roku z pokrywą śnieżną to 101 dni; mgła - średnia roczna liczba zamglonych dni w roku to 45 dni, 30% mgieł utrzymuje się powyżej 6 godzin; opady - stosunkowo wysokie, średniorocznie 550-600 mm.

Powyzsze dane nie pozostają także bez znaczenia, jeśli weźmiemy pod uwagę lekkomyślność, z jaką pomysłodawcy budowy obwodnicy podeszli do przewozu substancji niebezpiecznych. Prognoza zagrożenia wylewem substancji niebezpiecznych do środowiska wodnego i gruntowego na terenie planowanej obwodnicy Augustowa zakłada prawdopodobieństwo katastrofy ekologicznej jako niewielkie, gdyż skutek wyliczeń określono, że rozlanie substancji niebezpiecznych może się przydarzyć **raz na 29 lat. Dane zawarte w tej samej prognozie określają liczbę samochodów transportujących substancje niebezpieczne przez obwodnicę na 104 w ciągu doby.**

W związku z publicznym wyłożeniem (do 18 czerwca br.) dokumentów odnośnie do planowanej inwestycji wiele organizacji z województwa podlaskiego i całego kraju wniosło uwagi dotyczące obwodnicy oraz złożyło wnioski o bycie stroną w postępowaniu administracyjnym. W przypadku zakończenia wszelkich możliwych procedur prawnych będziemy starali się o zablokowanie finansowania budowy obwodnicy w dotychczasowym wariantcie ze środków zagranicznych i krajowych.

Na koniec wypada zgodzić się z słowami A. Sęczka - dyrektora Okręgowej Dyrekcji Dróg Publicznych w Białymstoku, wypowiedzianymi w Żarnowie na sesji Rady Gminy Augustów, że "z żadną obwodnicą w kraju nie było tyle problemów, co z tą w Augustowie". Dokładnie to samo myślą ekolodzy. Cztery lata zostały zmarnowane z powodu uporu lokalnych włodarzy i drogowców tkwiących cały czas w realiach socrealizmu, nie akceptujących konsultacji społecznych i nie potrafiących zaakceptować innych propozycji przebiegu trasy.

Marcin Korniluk

e-mail: korec@o2.pl

W tekście wykorzystano dane pochodzące z dokumentu "Raport o oddziaływaniu na środowisko planowanego przedsięwzięcia polegającego na budowie Obwodnicy Augustowa w ciągu drogi krajowej nr 8 granica państwa-Wrocław-Warszawa-Białystok-Suwałki w granicach gmin: Nowinka, Augustów, miasto Augustów", przygotowanego przez zakład ekspertyz "AREO" s.c. w Białymstoku. Więcej o kampanii w obronie doliny Rospudy: www.rospuda.most.org.pl